

УДК 332.1:336.11

В. Г. Гончар

директор журналу

«Хрещатик Вечірній», м. Київ

ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В сучасних кризових умовах економіки України ключове значення набувають регіональні проблеми розвитку інтеграційних процесів як усередині країни, так і з її європейськими союзниками.

Метою статті є дослідження економічної безпеки регіонів в складних умовах сучасності з використанням такого індикатора, як валовий регіональний продукт в розрахунку на 1 особу зайнятого населення працездатного віку.

Валовий регіональний продукт характеризує рівень економічного розвитку та результати економічної діяльності всіх господарюючих суб'єктів регіону. Показники валового регіонального продукту дають можливість побудувати найважливіші національні (регіональні) рахунки.

Лідерами за показником ВРП на 1 особу зайнятого населення працездатного віку у 2013 році були: м. Київ, Дніпропетровська область, Полтавська область, Київська область, Донецька область.

Валовий регіональний продукт є важливим макроекономічним індикатором стану економічної безпеки як регіону, так і України в цілому.

Рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу зайнятого населення працездатного віку дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України.

Ключові слова: валовий регіональний продукт, економічний розвиток, макроекономічні показники, економічна безпека

Gonchar V. EVALUATION OF THE ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE'S REGIONS IN TERMS OF GROSS REGIONAL PRODUCT

In the current crisis Ukraine's economy become crucial regional issues of integration processes within the country and with its European allies.

The article is to study the economic security of regions in the difficult conditions of our using such indicators as gross regional product per 1 person employed population of working age.

Gross regional product reflects the level of economic development and economic performance all businesses in the region. Of gross regional product make it possible to build a major national (regional) accounts. For a more objective assessment of GRP production in Ukraine we propose to calculate this figure per person employed population of working age.

The leaders in terms of gross regional product per person employed working-age population in 2013 were: city Kyiv, Dnipropetrovsk region, Poltava, Kiev region, Donetsk region. Gross regional product is an important macroeconomic indicator of economic security as region and Ukraine as a whole.

The level of gross regional product per person employed working age population makes it possible to identify the most productive regions of Ukraine.

Keywords: gross regional product, economic development, macroeconomic indicators, economic security

В сучасних кризових умовах української економіки ключове значення набувають регіональні проблеми розвитку інтеграційних процесів як усередині країни, так і з її європейськими союзниками.

Бабій Л. В. визначає європейський підхід до характеристики регіонів, а саме: вони позиціонуються у системі координат, де по осі абсцис фіксується рівень валового регіонального продукту (ВРП) на душу населення як основа підвищення рівня конкурентоспроможності регіону в довгостроковій перспективі, а по осі ординат – щільність населення як передумова поглиблення процесу урбанізації. [1, с. 197] При здійсненні моніторингу та аналізу соціально-економічного становища регіонів України вченими використовуються декілька показників (індикаторів). Як зазначає Антошкін В. К., для системного аналізу проблем регіонів потрібна база даних (система індикаторів). [2, с. 110] У системі показників – індикаторів економічної безпеки регіону Бондар О. П. пропонує виділяти: рівень і якість життя; норму безробіття; економічне зростання; обсяг реалізованої промислової продукції; рівень інтегрованості до

національної економіки; діяльність тіньової економіки. [3, с. 95]

Метою статті є дослідження економічної безпеки регіонів в складних умовах сучасності з використанням такого індикатора, як валовий регіональний продукт в розрахунку на 1 особу зайнятого населення працездатного віку.

Валовий регіональний продукт – показник, що вимірює валову додану вартість, яка обчислюється шляхом віднімання із сумарної валової продукції обсягів її проміжного споживання. Всі показники для порівняння виражаються в державній валюті – українській гривні.

В Україні розрахунок ВРП ведеться змішаним методом, тобто частина даних (зазвичай, стосується нефінансових корпорацій, муніципальних та державних транзакцій) акумулюється регіональними статистичними установами та прямує в центр, а частина збирається вже напряму Держкомстатом за іншими секторами економіки.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Валовий регіональний продукт характеризує рівень економічного розвитку та результати економічної діяльності всіх господарюючих суб'єктів регіону.

Показники валового регіонального продукту дають можливість побудувати найважливіші національні (регіональні) рахунки. [4]

За даними Державної служби статистики України найбільший показник фізичного обсягу валового регіонального продукту серед областей України у 2012 році мала Донецька область – 170 775 млн. грн. Далі серед лідерів: Дніпропетровська область – 147 970 млн. грн.; третє місце займала Харківська область – 82 223 млн. грн.

За показником валового регіонального продукту по у 2012 році у відсотках до рівня 2008 року перше місце

займала Хмельницька область – 115,1 %. Північний, західний регіон та Київська область за темпами росту ВРП випереджали інші регіони.

За індексом фізичного обсягу ВРП за 2012 рік (у цінах попереднього 2011 року, %) західні, північні та центральні області України переважали інші області. Серед лідерів: Житомирська область – 109,4 %; Тернопільська область – 109 %; Хмельницька область – 109 %. Значно відставали за індексами фізичного обсягу ВРП у 2012 році такі регіони, як: м. Севастополь – 88,4 %; Херсонська область – 96,1 %; Одеська область – 96,8 %; Донецька область – 97,1 %. [5]

У таблиці 1 у спадаючому порядку наведені дані про валовий регіональний продукт по областях України за 2013 рік (млн. грн.) (складено за даними [6]).

Таблиця 1

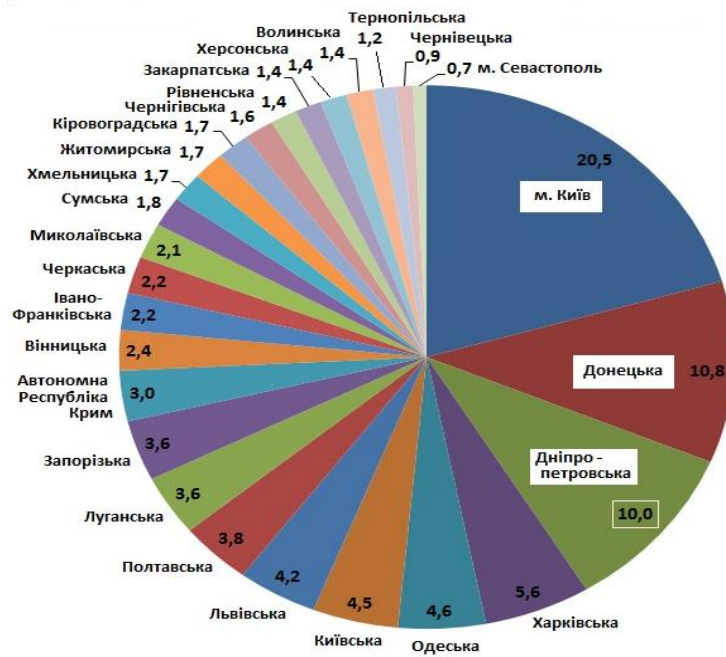
Валовий регіональний продукт за 2013 рік [6]

Регіон	У фактичних цінах			У цінах попереднього року, %	
	усього, млн. грн.	у розрахунку на одну особу, грн.	частка регіону у % до підсумку	усього	у розрахунку на 1 особу
Україна	1 522 657	33 473	100,0	100,0	100,3
м. Київ	312 552	109 402	20,5	106,4	105,4
Донецька	164 926	37 830	10,8	94,7	95,3
Дніпропетровська	152 905	46 333	10,0	99,3	99,7
Харківська	85 315	31 128	5,6	98,8	98,9
Одеська	69 760	29 118	4,6	105,7	105,5
Київська	68 931	39 988	4,5	93,4	93,3
Львівська	63 329	24 937	4,2	98,8	98,8
Полтавська	58 464	39 962	3,8	94,4	95,0
Луганська	55 108	24 514	3,6	92,2	92,9
Запорізька	54 352	30 526	3,6	99,3	99,8
Автономна Республіка Крим	46 393	23 595	3,0	101,0	100,9
Вінницька	36 191	22 303	2,4	104,8	105,3
Івано-Франківська	33 196	24 022	2,2	97,7	97,6
Черкаська	33 087	26 168	2,2	100,7	101,4
Миколаївська	32 030	27 355	2,1	104,4	104,8
Сумська	26 765	23 517	1,8	102,7	103,6
Хмельницька	26 426	20 165	1,7	96,9	97,4
Житомирська	25 676	20 286	1,7	101,9	102,3
Кіровоградська	25 313	25 533	1,7	109,5	110,3
Чернігівська	24 237	22 603	1,6	95,8	96,8
Рівненська	22 004	19 003	1,4	96,9	96,7
Закарпатська	21 400	17 044	1,4	100,6	100,3
Херсонська	20 767	19 311	1,4	101,1	101,7
Волинська	20 622	19 817	1,4	99,3	99,2
Тернопільська	18 085	16 819	1,2	96,6	96,9
Чернівецька	13 757	15 154	0,9	101,5	101,3
м. Севастополь	11 066	28 765	0,7	106,0	105,4

Аналізуючи дані таблиці 1, можна констатувати, що лідерами за показником валового регіонального продукту у 2013 році були: м. Київ – 312 552 млн. грн.; Донецька область – 164 926 млн. грн.; Дніпропетровська область – 152 905 млн. грн.;

Харківська область – 85 315 млн. грн.; Одеська область – 69 760 млн. грн.; Київська область – 68 931 млн. грн.; Львівська область – 63 329 млн. грн.

На рис. 1 наведено частки регіонів України у даними [6]). підсумку ВРП за 2013 р., у відсотках (побудовано за

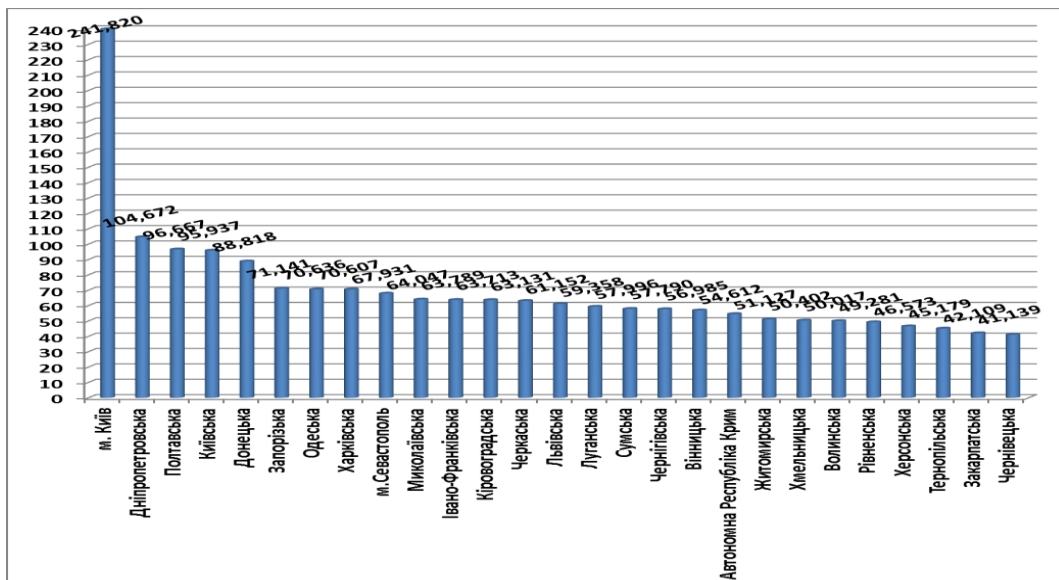
Рис. 1. Частки регіонів України у підсумку ВРП, 2013 р., (у відсотках)

Аналіз даних рис. 1 показує, що найбільшу частку у загальному валовому регіональному продукті в Україні за 2013 рік займали такі регіони, як: м. Київ – 20,5 %; Донецька область – 10,8 %; Дніпропетровська область – 10,0 %; Харківська – 5,6 %.

У розрахунку на одну особу найбільші показники валового регіонального продукту у 2013 році зафіксовано: у м. Києві – 109 402 грн; у Дніпропетровській області – 46 333 грн;

у Київській області – 39 988 грн; у Полтавській області – 39 962 грн; у Донецькій області – 37 830 грн; у Харківській області – 31 128 грн.

Для більш об'єктивної оцінки стану виробництва валового регіонального продукту в Україні ми пропонуємо розраховувати цей показник в розрахунку на одну особу зайнятого населення працездатного віку. На рис. 2 представлено діаграму розрахунку ВРП на 1 особу зайнятого населення працездатного віку.

Рис. 2. ВРП на 1 особу зайнятого населення працездатного віку (розраховано за даними [6]).

Як видно із рис. 2, лідерами за показником ВРП на 1 особу зайнятого населення працездатного віку у 2013 році є: м. Київ – 241,82 тис. грн; Дніпропетровська область – 104,672 тис. грн; Полтавська область – 96,667 тис. грн.; Київська область – 95,937 тис. грн.; Донецька область – 88,818 тис. грн.

На рис. 3 розраховано динаміку валового регіонального продукту в розрахунку на 1 особу по регіонах України за 2010–2014 рр., грн. (за 2014 рік – попередні дані) [6]

Аналізуючи дані 2010–2014 роки, представлені на рис. 3, можна зробити висновок, що найбільша маса

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу виробляється у таких регіонах, як: м. Київ – 39 962 грн., Донецька область – 37 830 грн., Харківська область – 31 128 грн.

109 402 грн, Дніпропетровська область – 46 333 грн., Київська область – 39 988 грн., Полтавська область –

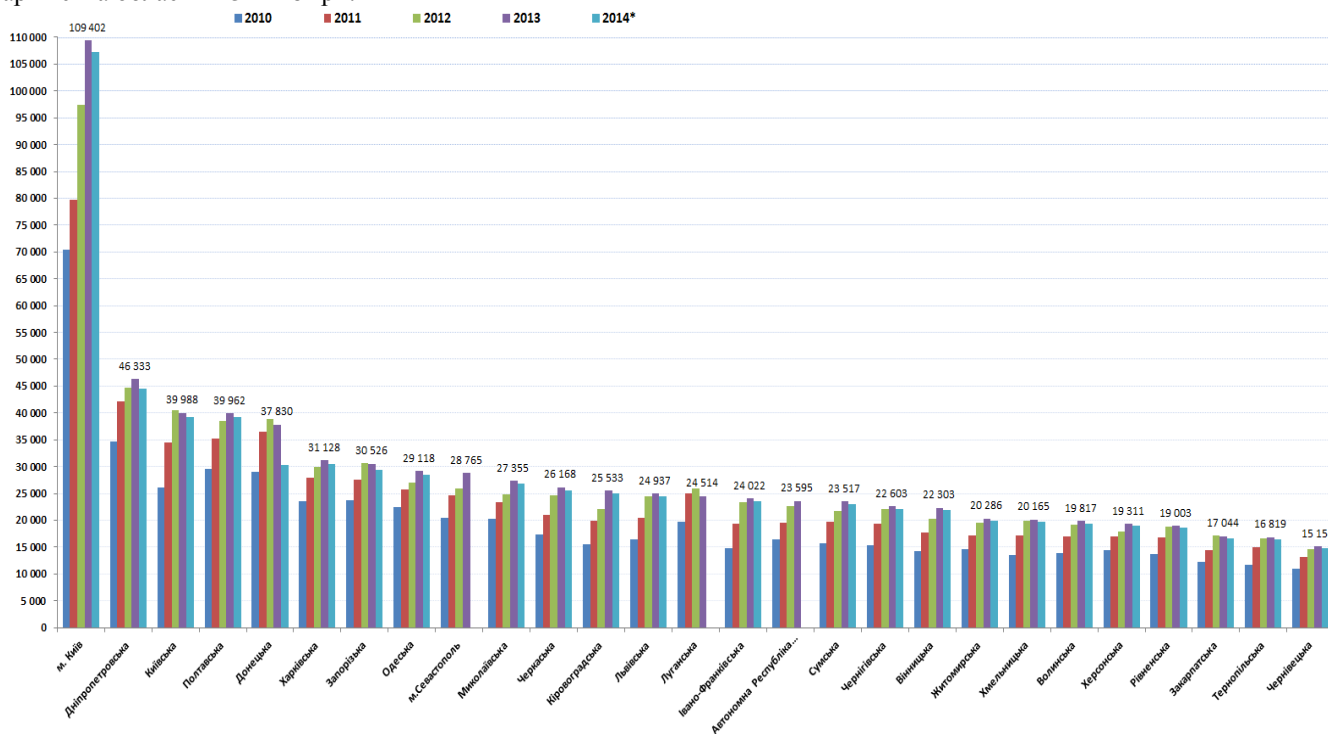

Рис. 3. Динаміка ВРП в розрахунку на 1 особу по областях України за 2010–2014 рр., грн.

Висновки. Валовий регіональний продукт є важливим макроекономічним індикатором стану економічної безпеки як регіону, так і України в цілому.

Рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу зайнятого населення працездатного віку дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України.

Список використаних джерел:

1. Бабій Л. В. Типологічна карта у формуванні стратегій економічної безпеки регіонів України / Л. В. Бабій // *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. – 2012. – № 6. – С. 196–199.
2. Антошкін В. К. Економічна та національна безпека регіонів. / В. К. Антошкін // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. – 2014. – № 2 (26). – С. 108–110.
3. Бондар О. П. Забезпечення економічної безпеки регіонів в Україні / О. П. Бондар // *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. – 2013. – № 4. – С. 94–99.
4. Практика составления региональных счетов на Украине. Подготовлено Госкомстатом. Организация Объединенных Наций. 2004. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Валовий регіональний продукт. Державна служба статистики України. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу – http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2008/vvp/vrp/vrp2008_u.htm.

6. Валовий регіональний продукт за 2013 рік. Державна служба статистики України. Експрес-випуск від 30.03.2015 № 49/0/02.5вн-15 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Babii L. V. (2012) *Typologichna karta u formuvanni stratehii ekonomichnoi bezpeky rehionsv Ukrainy* [Typological map in shaping strategies for economic security of regions of Ukraine]. *Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo*, 6, 196–199. [in Ukrainian].
2. Antoschkin V. K. (2014) *Ekonomichna ta natsionalna bezpeka regioniv* [Economic and national security areas.] *Visnyk Berdyanskogo universitetu menegmentu i biznesu*, 2 (26), 108–110. [in Ukrainian].
3. Bondar O. P. (2013) *Zadezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehioniv v Ukraini* [Ensuring economic security regions in Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investychii*, 4, 94–99. [in Ukrainian].
4. *Practyka sostavlenia natsionalnyh schetov v Ukraine* (2004) [Practice Drawing rehyonalnyh schetov in Ukraine]. Podhotovleno Hoskomstatom. Orhanizatcia Obednanyh Natscii. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. *Valovyi regionalnyi product. Derzhavna slugba statystyky Ukrainy* (2008) [Gross regional product. State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2008/vvp/vrp/vrp2008_u.htm. [in Ukrainian].
6. *Valovyi regionalnyi product za 2013 rik. Derzhavna slugba statystyky Ukrainy* (2015) [Gross regional product by 2013.J. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].